

рефлексії педагога на власний психолого-педагогічний досвід, принцип орієнтувально-пошукової позиції, принцип формування цілісного підходу до аналізу проблемних педагогічних ситуацій, принцип формування уміння розв'язувати завдання колегіально з іншими учасниками.

Список використаних джерел:

1. Данильян О. Г. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, В. М. Тараненко. - 2-ге. вид., допов. і переробл. – Х. : Право, 2012. – 312 с.
2. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник / І. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
3. Максим'юк С.П. Педагогіка : навчальний посібник / С.П. Максим'юк. – К. : Кондор, 2005.– 667 с.
4. Сластенин В.А. Педагогика: инновационная деятельность / В.А. Сластенин, Л.С. Подымова. – М.: ИЧП «Издательство Магистр», 1997. – 308 с.
5. Філософія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. П. Щерба, В. К. Щедрін, О. А. Заглада ; за заг. ред. С. П. Щерби. – К. : МАУП, 2004. — 216 с. — Бібліогр. : 208-213 с.
6. Химинець В.В. Інноваційна освітня діяльність. / В.В. Химинець. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 360 с.

ФОРМУВАННЯ КОГНІТИВНОГО КОМПОНЕНТУ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

І.М.Лапшина, кандидат педагогічних наук, доцент

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

FORMATION OF THE COGNITIVE COMPONENT OF FUTURE TEACHERS' READINESS FOR PRIMARY SCHOOL PUPILS INTEGRATED TRAINING

I.M.Lapshina, Candidate of Pedagogic Sciences (Ph.D.)

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. Автор аналізує зміст готовності майбутніх учителів до інтегрованого навчання молодших школярів, деталізує наповнення когнітивного компоненту готовності. Представлено результати контрольного етапу педагогічного експерименту, проведеного із студентами спеціальності «Початкова освіта» Вінницького державного педагогічного університету.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутній учитель початкової школи, готовність до інтегрованого навчання, початкова освіта.

Abstract. The author analyzes the content of future teachers' readiness for primary school pupils integrated training and details the content of the readiness cognitive component. The results of pedagogical experiment control phase, conducted among the students of specialty «Primary education» at Vinnitsia State Pedagogical University, have been presented.

Keywords: professional training, future primary school teacher, readiness for integrated training, primary education.

Концептуальними засадами реформування середньої освіти «Нова українська школа» особу вчителя визнано провідним фактором реалізації освітніх реформ в Україні: «Нова школа потребує нового вчителя, який може стати агентом змін. Українська школа буде успішна, якщо до неї прийде успішний учитель. Суттєвих змін зазнає процес і зміст підготовки вчителя» [5, 18]. Такий учитель має бути не лише матеріально вмотивованим, готовим створити у класі оптимальне розвивальне середовище для молодших школярів; передусім він має бути готовим до впровадження нових освітніх технологій, реалізації початкової освіти на засадах діяльнісного підходу, створення партнерських стосунків з учнями та їхніми батьками.

Згідно з вимогами законодавства України з 1 вересня 2018 року розпочинається старт докорінних змін у початковій освіті, яка стане двоциклічною: перший цикл – адаптаційно-

ігровий (1-2 класи), другий цикл – основний (3-4 класи). Основною формою освітнього процесу для першокласників має стати інтегроване заняття.

З метою виявлення реального стану готовності майбутніх вчителів до впровадження інтегрованої освіти молодших школярів на початку 2017-2018 навчального року ми опитали студентів четвертого курсу, спеціальності «Початкова освіта», Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Майбутнім фахівцям початкової освіти поставили запитання щодо диференціації понять «міжпредметні зв'язки у змісті навчання», «інтеграція в освіті»; запропонували оцінити ступінь володіння новими освітніми технологіями. В результаті статистичної обробки отриманих відповідей можна стверджувати, що близько половини респондентів самостійно або з незначним коментарем розрізняє базові поняття інтегрованої освіти (55%); студенти спеціальності «Початкова освіта» певною мірою ознайомлені з авторськими інтегрованими курсами, елементи яких навіть запроваджували в ході педагогічної практики (32%). Разом з тим, результати опитування переконують в актуальності цілеспрямованої підготовки майбутніх фахівців початкової освіти до реалізації інтегрованого навчання учнів 1-2-х класів, виробленні практичних навичок планування й реалізації інтегрованих занять.

На запитання щодо можливостей покращення фахової підготовки до впровадження інтеграційних засад в освітній процес початкової школи студенти дали такі відповіді: «Доцільно зосередити увагу майбутніх учителів на самопідготовці», «Необхідно систематично ознайомлювати з новими освітніми документами», «Доречно впровадити додатковий спецкурс з інтегрованого навчання», «Необхідно ввести цей матеріал у зміст лабораторних занять з методик початкової освіти», «Підготувати методичні рекомендації щодо проведення інтегрованих уроків», «Систематично організовувати зустрічі з вчителями-практиками», «Відвідувати майстер-класи фахівців».

Таким чином, аналіз відповідей майбутніх фахівців початкової освіти засвідчив, що для студентів факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського проблема підготовки до планування і проведення інтегрованих занять є актуальною й щиро усвідомленою [4, 27].

Слід зауважити, що викладачами кафедри дошкільної та початкової освіти питання запровадження інтегрованої освіти вирішуються вже тривалий період: розроблено й впроваджено в освітній процес вищої школи навчальну дисципліну «Технології початкової освіти», окремий розділ якої присвячений питанням інтеграції в освіті; в дисциплінах окремих методик початкової освіти передбачено ознайомлення майбутніх фахівців з авторськими моделями інтегрованих курсів для молодших школярів [2, 417].

Наукові дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців з галузі педагогічної освіти (Акімова О. В., Голюк О. А., Грошовенко О. П., Гуревич Р. С., Коломієць А. М., Кіт Г. Г., Кривошея Т. М., Тарасенко Г. С., Шахов В. І. та ін.) орієнтують на визначення трьох основних компонентів готовності фахівців до педагогічної діяльності як результату професійної підготовки: *мотиваційного, когнітивного, процесуального* [1]. Зміст *мотиваційного* компонента включає зацікавленість і позитивне ставлення майбутніх фахівців до педагогічної діяльності на засадах інтеграції, усвідомлення необхідності опанування певного обсягу знань для результативної інноваційної діяльності (встановлення співробітництва з учнями, орієнтація на їхні потреби та внутрішні можливості).

Когнітивний компонент передбачає володіння базовими психолого-педагогічними та технологічно-методичними знаннями щодо реалізації інтегрованого підходу в освітній діяльності початкової школи, уявленнями про форми організації інтегрованої діяльності дітей 6-10 років (інтегровані / бінарні уроки, інтегровані дні, інтегровані тижні).

Процесуальний компонент готовності націлений на вироблення умінь здійснювати діагностику освітніх можливостей школярів, добирати ефективні методи та прийоми інтегрованої освіти, реалізувати педагогічну підтримку в освітньому процесі.

Проаналізуємо змістове наповнення когнітивного компоненту готовності до інтегрованої освіти дітей молодшого шкільного віку як важливої педагогічної умови реалізації освітніх

інновацій. На заняттях з дисциплін професійної підготовки (дидактики початкової школи, психології початкової освіти, окремих методик, технологій початкової освіти, дисциплін за вибором (спецкурс з основ інтегрованої початкової освіти)) студентів спеціальностей «Дошкільна освіта», «Початкова освіта» слід мотивувати до ґрунтовного вивчення вікових та індивідуальних можливостей, пізнавальних інтересів дітей молодшого шкільного віку, особливостей сучасної організації освітнього процесу в альтернативних закладах України, досвідом організації початкової освіти у країнах Європи, США, Канади, Японії.

Сьогоднішнім студентам важливо виробити індивідуальну установку (усвідомлене прийняття) на реалізацію мети нової початкової освіти – не лише дати дітям знання, а навчити їх користуватися цими знаннями задля вирішення пізнавальних, особистісних, комунікативних, професійних життєвих ситуацій, тобто сформувати «життєві компетентності, необхідні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці» [5, 12]. Це означає, що процес професійної підготовки учителя має бути спрямованим не на засвоєння сукупності знань з окремих наук, адаптації їх до можливостей дітей 6-10 років, а на формування умінь самостійно здобувати інформацію з різних галузей знань, необхідну для вирішення практичних життєвих задач. Вивчення освітніх запитів першокласників дозволяє фахівцям визначити тематичні блоки, які систематизують і поглиблюють дитячі уявлення про оточуючий світ: «Школа. Клас», «Друзі. Спільні інтереси. Ігри. Мої улюблені книжки», «Моя родина. Я – українець / українка», «Моє довкілля. Осінь. Зима. Весна. Літо», «Моя Батьківщина», «Світ захоплень. Спорт. Театр. Мода. Мандри», «Світ рослин. Світ тварин», «Професії. Техніка. Транспорт», «Ми – дослідники. Ми - винахідники» та ін. Як бачимо, коло життєвих інтересів молодших школярів не вичерпується традиційними предметами гуманітарної, природничо-математичної, технологічної, мистецької освіти.

Оптимальною організацією засвоєння школярами знань й умінь з багатьох навчальних дисциплін, як переконує світовий досвід середньої освіти, є інтегрована освіта. Майбутнім фахівцям необхідно усвідомити, що на відміну від використання міжпредметних зв'язків інтегрований урок / заняття / тиждень поєднує блоки знань з різних предметів, які підпорядковані одному об'єкту оточуючого світу. Тому важливо точно визначити головну мету такого уроку / заняття / тижня – формування знань про певний об'єкт (поняття, явище) на якісно новому рівні. Наприклад, можливі теми деяких інтегрованих уроків у 1-му класі: «Вчуся спостерігати і спілкуватися. Світ навколо мене. Слова-назви предметів. Вчуся рахувати. Число і цифра 1»; «Вчуся бути дружнім. Слухаю і розумію. Розвиваю творчі здібності. Досліджую мову: один – багато. Число і цифра 2».

При вивченні курсу дидактики студентам важливо засвоїти специфічні особливості інтегрованих уроків: дидактичний матеріал має бути взаємопов'язаний, використаний компактно; урок передбачає чітку побудову; застосовуються різноманітні види діяльності учнів (навчання, спілкування, гра, зображувальна, музична, хореографічна діяльність тощо); відбувається систематичне переключення уваги школярів з одного виду роботи на інший з метою запобігання втоми; враховуються різноманітні можливості для реалізації творчих здібностей молодших школярів (виразне декламування, художнє розповідання, ілюстрування, створення хореографічних композицій тощо).

Для планування інтегрованих уроків студентам важливо знати, які види діяльності молодших школярів доцільно комбінувати (мислення, спілкування, праця, конструювання, музикування, зображувальна або хореографічна діяльність тощо), якими можуть бути результати творчої діяльності учнів на інтегрованих уроках (ілюстрований художній твір, художнє, музичне та вербальне ілюстрування навчального тексту). Наведемо приклади доцільного поєднання різних видів творчої діяльності першокласників:

- слухання художнього твору, створення графічної ілюстрації або пластичної композиції до нього, обговорення творчих робіт учнів;
- розглядання репродукції картини, слухання літературного твору, виразна декламація або побудова висловлювання за аналогічною тематикою;

- слухання музичного твору, його графічне ілюстрування, побудова зв'язного висловлювання за темою уроку;
- слухання літературного твору, побудова висловлювання за його мотивами, створення художньо-музичної композиції до нього;
- слухання зв'язного висловлювання учителя або одного з учнів класу, організація сюжетно-рольової гри за схожим сюжетом, хоровий спів з елементами танцю;
- пластичні етюди або малювання з музичним супроводом, імпровізовані розповіді школярів;
- слухання літературного твору, виготовлення художніх виробів, художня декламація.

Важливо акцентувати увагу майбутніх фахівців на наявних освітніх проектах інтегрованого змісту, що вже впроваджуються у закладах початкової освіти України, зокрема «Інтелект України», «Росток», «На крилах успіху» та ін.; проаналізувати спільні й специфічні ознаки їх дидактичного та організаційно-методичного забезпечення. Інформацію про ці проекти студенти можуть знайти самостійно, використовуючи можливості мережі Інтернет, авторських сайтів, наприклад сайт освітнього проекту «На крилах успіху» <http://edproject.com.ua> [3, 87].

Позитивний результат дає й ознайомлення майбутніх фахівців початкової освіти з майстер-класами вчителів-практиків, які беруть участь у пілотних проектах, експериментальних майданчиках Міністерства освіти і науки України, академії педагогічних наук України. Так, переконливими є матеріали авторських сайтів учителів-переможців обласних конкурсів «Учитель року-2017 (початкова освіта)»: Козлюк Олени Григорівни (Хмельницька обл.) – «Формування ключових компетентностей на засадах між предметних зв'язків»; Костів Людмили Володимирівни (Львівська обл.) – «Інтегровані навчальні дні як засіб реалізації інтегрованого підходу у навчанні молодших школярів»; Макоедової Алли Дмитрівни (Рівненська обл.) – «Успішний початок шкільного життя» (розміщено на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України).

Ми детально проаналізували зміст реалізації когнітивного компоненту готовності майбутнього вчителя початкової школи до інтегрованої початкової освіти, оскільки саме професійно орієнтована інформація, знання теоретичних основ технології інтегрованої освіти, на нашу думку, стануть основою активізації мотиваційного компоненту, формування процесуального компоненту готовності студентів спеціальності «Початкова освіта» до впровадження нових освітніх технологій.

Таким чином, проведення у початковій школі навчальних занять на основі інтеграції дидактичного матеріалу з гуманітарних, природничо-математичних і мистецьких предметів, об'єднаних навколо однієї теми, сприятиме інформаційному збагаченню сприймання, мислення й емоційної сфери молодших школярів за рахунок залучення адекватного пізнавального матеріалу, який дозволить з урахуванням різних наукових аспектів всебічно дослідити певне явище, поняття, реалізувати набуті знання у реальних видах діяльності, досягти цілісності у засвоєнні теми. Тому важливим завданням підготовки майбутніх вчителів початкової школи є ознайомлення їх із специфікою інтегрованих навчальних предметів, вироблення у майбутніх фахівців професійних знань і практичних навичок планування й проведення інтегрованих уроків / занять або навчальних модулів (тижнів), добору й розподілу відповідного дидактичного матеріалу.

Список використаних джерел:

1. Голук О. А. Обґрунтування компонентів творчого потенціалу майбутнього педагога ДНЗ та школи І ступеня / О. А. Голук // Сучасні технології розвитку професійної майстерності майбутніх учителів : матеріали Всеукраїнської Інтернет-конференції, 28 жовтня 2015 р. // FOLIA COMENIANA: вісник Польсько-української науково-дослідної лабораторії дидактики імені Я. А. Коменського. – Умань: ФОП Жовтий, 2015. – С. 38-42.
2. Грошовенко О. П. Інтегрування змісту природничої освіти у процесі фахової підготовки майбутнього вчителя початкової школи / О. П. Грошовенко // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій : збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв / за ред. Г. С. Тарасенко ; Вінницький

державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, інститут педагогіки, психології і мистецтв. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. – Вип. 3. – С.415-419.

3. Імбер В.І. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи в контексті розвитку мультимедійних технологій / В.І. Імбер // Сучасні технології розвитку професійної майстерності майбутніх учителів : матеріали Всеукраїнської Інтернет-конференції, 28 жовтня 2015 р. // FOLIA COMENIANA: вісник Польсько-української науково-дослідної лабораторії дидактики імені Я. А. Коменського. – Умань : ФОП Жовтий, 2015. – С. 86-89.

4. Лапшина І. М. Дослідження аспектів підготовки майбутніх учителів початкових класів до проведення інтегрованих занять з молодшими школярами / І. М. Лапшина // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті сучасних освітніх парадигм: зб. матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв / за ред. О. А. Голюк ; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця : «Меркьюрі-Поділля», 2017. – С. 25-29.

5. Нова українська школа: Простір освітніх можливостей. Концептуальні засади реформування середньої освіти / упоряд. Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова / за заг. ред. М. Грищенка. // <http://mon.gov.ua/2016/08/17/mon.pdf>

ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У КОНТЕКСТІ ЗМІСТУ СУЧАСНОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

А.Очеретнюк, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

О.Ю. Пінаєва, кандидат педагогічних наук, доцент

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

ARTISTIC AND AESTHETIC UPBRINGING OF YOUNGER PUPILS IN THE CONTEXT OF THE CONTENT OF MODERN NATIONAL UPBRINGING

A.Ocheretnyuk, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. Проаналізовано підходи до визначення змісту виховання в сучасних документах і посібниках з педагогіки. Показано місце естетичного виховання в загальній системі національного виховання. Розкрито специфіку естетичного і художньо-естетичного виховання дітей молодшого шкільного віку.

Ключові слова: виховання, естетичне виховання, художньо-естетичне виховання, культурна компетентність.

Abstract. The approaches to the definition of the content of upbringing in modern documents and pedagogical manuals are analyzed. The place of aesthetic upbringing in the general system of national upbringing is shown.

Keywords: upbringing, aesthetic upbringing, artistic and aesthetic upbringing, cultural competence.

Реформування сучасної української школи в контексті євроінтеграційних процесів передбачає утвердження в освітньому процесі загальнолюдських, духовних, моральних і культурних цінностей. Тому завдання закладів освіти полягає не лише в формуванні в учнів необхідних компетентностей, отриманні ними ґрунтовних знань з основ наук, а й у вихованні громадян, патріотів, інтелектуально розвинених, духовно та морально зрілих особистостей, здатних творити себе і естетично змінювати оточуючий світ. Виховання учнів має здійснюватися в контексті громадянської та загальнолюдської культури, охоплювати весь освітній процес і включати позашкільну роботу.

Проблему змісту і напрямів виховної роботи в сучасній школі досліджували українські вчені (І.Бех, Т.Дем'янюк, О.Докукіна, А.Капська, О.Матвієнко, Г.Пустовіт, С.Свириденко, П.Щербань та ін.); над розробкою специфіки позакласної та позашкільної виховної роботи працювали відомі науковці (Л.Антонова, С.Бережний, В.Гнатюк, С.Єфремов, І.Казанжи, С.Мартиненко, М. Остапенко, А.Тарнавська та ін.). Особливості формування естетичної культури особистості розробляли психологи і педагоги різних часів